

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН
У СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛІ»

(XXVII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ)

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

28-29 травня 2020 року

м. Полтава

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Національна академія
педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих
НАПН України

100 РОКІВ

ОРИГІНАЛЬНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
Засновані: 1919

Інститут проблем виховання НАПН України
Інститут обдарованої дитини НАПН України
Міжнародна академія педагогічної освіти
Полтавська обласна державна адміністрація
Полтавська обласна рада
Полтавська міська рада
Мала академія наук України
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Краківський педагогічний університет імені Комісії національної освіти, Польща
Краківська Академія імені Анджея Фрич Моджевського, Польща
Середня школа «Сент-Ендрю», Канада
Національний коледж шкільних керівників, Великобританія
Університет Яна Кохановського в Кельцах філія в м. Пьотрков Трибунальський

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

МАТЕРІАЛИ

*Міжнародної науково-практичної конференції
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ
ДИСЦИПЛІН У СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛІ»
(XXVII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ)*

28-29 травня 2020 року

м. Полтава

ЗМІСТ

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНТЕГРАЛЬНО-ФУНКЦІОНАЛЬНУ МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН Гриньова М.В.	3
НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ «УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2019» У НОМІНАЦІЇ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» Страшко С.В., Гриньова М.В., Бойчук Ю.Д., Шиян О.І., Фіцайло С.С., Артеменко О.А.	17
THE EXPERIENCE OF LANDSCAPING THE YARD OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION ON THE EXAMPLE OF ARIEL UNIVERSITY (ISRAEL) Grynov Roman, Velychko Ruslana, Goluvev Evgen	24
ON THE FUNCTIONING PROGRAMS FOR CHILDREN'S HEALTH AND RECREATION IN UKRAINE AND ISRAEL Grynov Roman, Chernetska Victoria, Krol Josef	27
ZARZĄDZANIE PRZEZ CELE JAKO SKUTECZNE DZIAŁANIE W PRACY WYCHOWAWCZEJ Stolarczyk Michał	30
EMPOWERMENT – ZARZĄDZANIE ZASOBAMI LUDZKIMI W PRACY Z RODZINĄ Szymbczyk Katarzyna	32
DIGITAL STORYTELLING IS A TOOL OF CREATIVE DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION Leshchenko Mariya, Tymchuk Larysa	34
ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З БІОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ Гапон С.В., Смірнова К.Є.	36
ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ Грицай Н.Б.	38
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ ЯК СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Гуревич Р.С., Сільвейстр А.М., Моклюк М.О.	40
СУТНІСТЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ Дяченко-Богун М.М.	42

МАЙСТЕРНІСТЬ ІМІДЖОТВОРЧОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ В НОВІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ
Жданова-Неділько О.Г. ....

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ
ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН
Жорова І.Я. ....

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У
ФОРМУВАННІ БІОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ
Зайцева І.О., Щербак Я.С. ....

УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
Зінченко Л.Б., Сас Н.М. ....

ЖИТТЄСТВЕРДНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБРАЗ СВІТУ УЧНЯ ЯК СКЛАДОВА
СПРАВЕДЛИВОЇ ОСВІТИ
Ільченко В.Р., Гуз К.Ж. ....

НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯКІСНОЇ ТА СПРАВЕДЛИВОЇ ОСВІТИ
Ільченко О.Г., Ляшенко А.Х. ....

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНИХ ПЛАТФОРМ У
ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ
Кобернік С.Г., Афанасьева В.В. ....

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ У ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
Кобернік С.Г., Мохно Ю.В. ....

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ В
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ГЕОГРАФІЇ В КУРСІ «МАТЕРИКИ ТА ОКЕАНИ»
Кобернік С.Г., Сітнікова Д.Р. ....

ПРИНЦИПИ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Кононец Н.В. ....

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ГЕОГРАФІЇ
Криловець М.Г. ....

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
Крупа Н.О., Сас Н.М. ....

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В АСПЕКТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГЕОГРАФІВ
Куліш С.М., Прасул Ю.І. ....

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ НОВОРОСІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(1873-1880 РР.)
Куліш С.М., Таможська І.В. ....

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Степаненко Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Сігарчук Роман Анатолійович** – доктор історичних наук, професор, перший проректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Шевчук Сергій Миколайович** – доктор географічних наук, доцент, проректор із наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Гриньова Марина Вікторівна** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Міхаель Зініград** – професор, ректор Аріельського університету, Аріель; **Ежи Малец** – професор, ректор Краковської Академії імені Анджея Фрича Моджевського, Краков; **Пінхасов Альберт** – проректор із наукової роботи, Аріельський Університет, Аріель; **Raichlin Yosef** – професор, Laboratory of Polymers, Аріельський Університет, Аріель; **Гриньов Роман Станіславович** – кандидат фізико-математичних наук, факультет фізики Аріельського університету, Ізраїль; **Ткаченко Андрій Володимирович** – доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Ошпко Валентина Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Шиян Надія Іванівна** – доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Пилипенко Сергій Володимирович** – доктор біологічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Жданова-Неділько Олена Григорівна** – доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Сас Наталія Миколаївна** – доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Пивовар Ніна Михайлівна** – доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Большая Оксана Вікторівна** – кандидат економічних наук, асистент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Іщенко Володимир Іванович** – кандидат педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка; **Гомля Людмила Миколаївна** – кандидат біологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Хоміч Лідія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора інституту професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Назаренко Тетяна Геннадіївна – доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник лабораторії географічної і економічної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) (м. Полтава, 28-29 травня 2020 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава: Астроя, 2020. – 437 с.

ISBN 978-617-7669-69-1

Збірник містить матеріали, присвячені сучасним проблемам методики навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі. Для наукових працівників, викладачів, студентів, магістрантів вищих навчальних закладів, учителів.

УДК 373.5.016:5+378.016:5](062)

Друкується за рішенням вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол № 12 від 4.05.2020 року)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

Комп'ютерне забезпечення: Веллячко Р.М., Хілінська Т.В., Хілінський В.П., Жданова-Неділько О.Г.

ISBN 978-617-7669-69-1

© ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020
© Автори, заг. ред. М.В. Гриньової, 2020
© Астроя, 2020

2. Системний підхід у вищій школі :навч. посібник / автори-упорядники Кочубей Т.Д., Іващенко К.В. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2014. – 131 с. – (серія «Педагогіка вищої школи»).
3. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі : підручник / Ю.О. Шабанова. – Дніпропетровськ : НГУ, 2014. – 120 с.
4. Лісова С.В. Проблема забезпечення якості вищої освіти з позицій системного підходу // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 160–172.
5. Harvey L. Defining quality / L. Harvey, D. Green // Assessment and Evaluation in Higher Education. – 1993. – Vol. 18, No 1. – P. 9–34.
6. Parri J. Quality in Higher Education / J. Parri // Management. – 2006. – Vol. 2, No 11. – P. 107–111.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ НОВОРОСІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1873-1880 РР.)

Куліш С.М., Таможська І.В.
(Харків, Україна)

Наукова діяльність Товариства природодослідників, створеного на базі Новоросійського університету, сприяла значному зростанню розвитку природничих наук на теренах Одеського повіту Херсонської губернії. У 1873 р. члени товариства (73 науковці) видали три випуски «Записок Новоросійського товариства природодослідників», організували шість екскурсій із метою поглиблення знань із ботаніки, геології, зоології та агрономії, зокрема про Одеські лимани, Крим та Закавказзя. Під час таких подорожей було зібрано гербарій *Phanerosporaeae* (явноспорових) рослин і насіння, колекції комах і павукоподібних Криму, черв'яків і ракоподібних Севастопольської бухти для ботанічного кабінету, оранжереї Новоросійського університету. На основі зібраного матеріалу було розпочато роботу зі створення зоологічної карти бухт Херсонського півострова та Севастополя [1; 9].

У другій половині XIX століття науково-дослідна робота викладачів природничих та хімічних дисциплін Новоросійського університету була спрямована на забезпечення навчального процесу на кафедрах, сприяла підвищенню ефективності та результативності їхньої педагогічної діяльності. Протягом 1873 р. наукові праці професорсько-викладацького складу навчального закладу друкувалися в таких періодичних виданнях, як «Записки Товариства сільського господарства південної Росії» («Сушіння слив», «Які елементи належать до числа необхідних складових частин їжі рослин», «Про розведення спаржі» ординарного професора Я.Я. Вальца), «Вісник Географічного товариства» («Про населення калмицького степу Астраханської губернії» І.І. Мечникова), «Записки Новоросійського Товариства природодослідників» (замітка ординарного професора І.Ф. Синцова до статті «Геологічний нарис Саратовської губернії»). Доцент Ю.Ф. Клименко помістив у звіті Німецького хімічного товариства (м. Берлін) наукову статтю «Про розкладання двохлоропропіонового ефіру» [2; 31-33]. Протягом 1874 р. були надруковані такі наукові праці професорів університету: «Записки про під'їзди на Калку, Дніпро та Дністер» (В.І. Григорович); «Нотатки про палеозойські формації на північних притоках річки Чусової на західному схилі Уральського хребта» (М.О. Головінський; у «Відомостях Товариства любителів природничих наук» Московського університету) [3; 63-64].

Наукові відрядження викладачів Новоросійського університету сприяли підвищенню освітнього, методичного та наукового рівня їхньої підготовки. У звіті про закордонне відрядження ординарного професора Новоросійського університету І.І. Мечникова (1879-1880 рр.) зазначено, що на березі Середземного моря науковець вивчав питання, пов'язані з морфологією тварин. Ґрунтовно почав займатися вивченням

історії походження ентодерми в Coelenterata для підтвердження теорії про те, що в розвитку нижчих тварин (Metazoa) повинні зберігатися сліди примітивного стану. Проведені ним дослідження переконали, що в історії розвитку нижчих представників Coelenterata – Hydromedusae збережені ознаки паренхімної стадії, в Ligiore та Cararina ентодерма утворюється внаслідок поперечного поділу багатьох клітин Blastulae, в Eucore та Thiara – із клітин, що входять на задньому полюсі у внутрішню порожнину Blastulae, в Aegineta sol maris із сімейства Aeginidae – відщепленням. Для Coelenterata «загальним правилом є внутрішньоклітинне травлення», що підтверджують проведені дослідження гідрополіпів, медуз, сифонофор, актиній і ктенофор, але винятком із правил для науковця було сімейство Geryonidae та Aeginidae. І.І. Мечников працював на зоологічній станції професора Дорна (м. Неаполь), користуючись наданим правом Міністерства народної освіти. У Мессіні вивчав утворення гастрული немуртин. Крім того, знайшов ортонектиду – *Rhopalura Intoshii*. [4; 283-292].

8 травня 1880 р. на засіданні Вченої ради Новоросійського університету фізико-математичний факультет прохав про продовження терміну закордонного відрядження (на рік) екстраординарному професору кафедри технічної хімії В.М. Петрієву. До клопотання додали службове повідомлення професора О.А. Веріго, яке він надав на факультет, у ньому йшлося про те, що в Сорбонській лабораторії В.М. Петрієв займається науковою роботою, зокрема вивченням новітніх хімікатів, перевіркою бертолетового закону на таких хімічних сполуках, як кислоти, що потребує проведення великої кількості досліджень, а наслідком припинення такої діяльності стане втрата отриманих даних. О.А. Веріго зауважив, що відсутність В.М. Петрієва в університеті не вплине на зниження рівня викладання предмета, оскільки він читатиме лекції з технічної хімії, у технічній лабораторії проводитиме практичні заняття, організовуватиме екскурсії на промислові підприємства. Унаслідок проведеного балотування 15 осіб проголосували за таку пропозицію, що дало можливість попечителю Одеського навчального округу подати клопотання до Міністерства народної освіти [5; 55-56].

4 грудня 1880 р. на засіданні ради Новоросійського університету фізико-математичний факультет клопотав про те, щоб кандидата Єлисафова залишили в навчальному закладі для підготовки до професорського звання з хімії. Професори О.А. Веріго та Ю.Ф. Клименко відзначили, що за час навчання в університеті кандидат старанно вивчав хімію, оволодів ефективними методами хімічного дослідження. Результатом його ґрунтовної підготовки є наукове дослідження про ліщинову кислоту з конронової кислоти бродіння. Цю інформацію було надруковано в російському хімічному журналі за 1880 р. (на сторінці 367). У результаті своїх експериментів Єлисафов зробив висновок, що «приготовлена ним кислота не тотожна, а ізомерна зі звичайною ліщиноювою кислотою». Унаслідок балотування голоси розподілилися так: 20 – «за», 2 – «проти» [6; 232].

Отже, науково-дослідна діяльність професорсько-викладацького складу Новоросійського університету була пов'язана з навчальним процесом, а також спрямована на пріоритетний розвиток фундаментальних і прикладних досліджень, забезпечення підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, ефективне використання інтелектуального потенціалу в існуючих економічних умовах 1873-1880 рр.

Список використаних джерел:

1. Извлечение из Всеподданейшего отчета г. министра народного просвещения за 1873 г. *Журнал Министерства народного просвещения*. Часть CLXXX. 1875. Санкт-Петербург. С. 1–65.
2. Извлечение из Всеподданейшего отчета г. Министра народного просвещения за 1873 г. Приложение. *Журнал Министерства народного просвещения*. Часть CLXXXI. 1875. Санкт-Петербург. С. 1–43.

3. Приложение ко Всеподданейшему отчету г. Министра народного просвещения за 1874 г. *Журнал Министерства народного просвещения. Октябрь.* Часть CLXXXVII. 1876. Санкт-Петербург. С. 49–70.
4. Отчет о заграничной командировке в 1879–1880 гг. ординарного профессора И.И. Мечникова. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1880. Т. 31. С. 283–292.
5. Протокол заседаний совета Императорского Новороссийского университета: 24 января – 31 мая 1880 г. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1880. Т. 31. С. 1–75.
6. Протокол заседаний совета Императорского Новороссийского университета: 20 августа – 15 декабря 1880 г. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1881. Т. 32. С. 231–240.

КУРС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ІНТЕГРУВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ В ЗАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Куліш С.М., Філатова О.Є.
(Харків, Україна)

З часу отримання Україною незалежності вища освіта в країні перебуває в стані реформування і пристосування до потреб часу. В руслі цього процесу намітилась тенденція до скорочення курсів гуманітарного спрямування для непрофільних спеціальностей, зокрема історії України.

Цей процес ґрунтується на твердженні про недоцільність викладання курсу історії України в процесі підготовки фахівців негуманітарного профілю. Цілком прогнозовано проблема викликає гострі дискусії суть яких зводиться до наступного – історія України, яка належить до кола гуманітарних дисциплін котрим відведене значне місце у навчальних планах кожного українського вищого навчального закладу, формально дублює шкільну програму. Тому популярною є думка про ліквідацію курсу вітчизняної історії у вищій школі. Звичайно такій точці зору не бракує логіки, адже умови і вимоги до підготовки фахівця у ХХ і ХХІ ст. кардинально відрізняються. Світ в якому ми живемо динамічно змінюється, помилково відкидати необхідність змін в освітньому процесі, викладаючи «історію України від найдавніших часів до сьогодення» без урахування особливостей програми підготовки фахівця за різними спеціальностями і спеціалізаціями.

Доволі грубе порівняння шкільного викладу історії України та поглибленого її вивченні в неодмінному контексті європейської та світової історії у закладах вищої освіти, базується на схожості тем і хронологічної структури викладу матеріалу курсу історії України.

Фахівці, викладачі з величезним досвідом, спростовують тезу про дублювання шкільного і вузівського курсів з історії України, акцентуючи увагу на тому що у вищій школі викладання історії України провадиться в проблемному вимірі, та лише відштовхується від фактографічної бази, яку пропонує учневі для засвоєння середня школа [4, с. 35]. Крім того, шкільний курс розкиданий по роках навряд в змозі наділити учнів систематизованими знаннями, навчити аналітичному мисленню, особливо з огляду на тестовий підсумковий контроль у вигляді зовнішнього незалежного оцінювання.

На сучасному етапі існування система освіти потребує постійного вдосконалення, адже орієнтована на підготовку конкурентоспроможного фахівця з урахуванням вимог часу та інтересів учнів. З огляду на це у Університеті, зокрема кафедрою українознавства систематично проводяться анонімні опитування з приводу доцільності викладання курсу історії України, як обов'язкової дисципліни з циклу гуманітарної підготовки. Як результат маємо думку студентів, що висловлюється кожного